

א ברכות כ"ה וכתב
חסדא הרי"ף ורבונו
ינהו וטראיש
והרשב"א ב ה"א"ש
טההיא וירושלמי אפלו בילגה

הלכות קריאת שמע סימן עט

עט מי שגזדמן לו צואה בשעת קריאה, ובו ט' סעיפים:

א הנהגה (א) צואת אדם מאחוריו, צריך להרחיק (ב) *ארבע אמות ממקום שפלה הרים. האפלו אם יש

באור הלכה

משנה ברוך

על התליעה בקרקע בכדי לגמר כל התפלה, נראה לי דאפשר דאין צריך לחזור לראש⁸ וכי בדיעבד יש לסמוך על דעת הרשב"א והתוספות ברכות כ"ב עמוד ב דבור המתחיל ממתין, דסביקא להו דאין צריך להרחיק כלל בין שקבר הוא עומד בתפלה, ואם-כן לא היה אז אגוס, אם לא שפסקטיקה עד שיכלו המים לכד היה השעור כדי לגמר פלה. ועין בבאור הלכה ולקמן בסימן צ סעיף כו במשנה ברוך שם. ומי שיש לו חלי המטפטף ממנו תמיד מירגלים, עין לקמן סימן פ במשנה ברוך:

א (א) צואת אדם. אפלו אין מגיע ממנה ריח רע⁹. ועין לקמן סימן פב: (ב) ארבע אמות וכו'. (ה) דכתיב "והנה מתניף קרוש", וקבלו תול' שפנתה

אעתיק בכאן הקדמה לסימן זה, ועקרה הוא מלשון הפריימגדים בסימן זה ובשאר מקומות, ולפעמים בשנוי לשון קצת כדי שיבאר היטב. אף באיזה מקומות ברוחי הדבר, שיהיה מסמכת לדינא גם לפי שארי פוסקים אחרונים:

וזה לשונו: בטרם שנבוא לבאר פה בסימן זה ובשאר מקומות העיקרים מענינים אלו, אקדים כאן הקדמה הכוללת הנצרך מאד לידע אותה, והוא: דע, דהר"ן צואה נחלק לעשרה דינים: (א) צואה מלאחרי ומצדדים. (ב) לפניו. (ג) במקום גבוה עשרה או נמוך עשרה. (ד) צואה בחצר אחר ופחת פתוח. (ה) צואה בעשית. (ו) צואה במים. (ז) ריח רע שיש לו עקר. (ח) צואה עוברת. (ט) דין מירגלים ועבט ונרף של רעי. (י) אשפה וצואת בקמה:

א. צואה מאחוריו או לא העדוין תוך ארבע אמות, אסור מן התורה לקרות קריאת שמע ולהתפלל ולדבר דברי-תורה [או לכוף שום ברכה, הרמב"ן בליקוטיו]. משום שנאמר "והנה מתניף קרוש", וכל תוך ארבע אמות תנייה של אדם הוא. ואם קרא במקום שראוי להסתפק ואחרי-כך מצא, חוזר וקורא¹⁰, כמו שנתבאר בסוף סימן עו, עין שם ב. צואה מלפניו, מרחיק מלא עיניו. ופליגי בזה הרא"ש והרשב"א: הירש"א סובר דלאו ד"אלא ראהו כף ערות דבר" קאי נמי אצואה; ולפי זה יש חמרא, דאפלו בחצר אחר, כל שרואה אותה אסור מן התורה כמו בערובו, וקלא אלבא דרשב"א, דחזין לארבע אמות, אף שהוא בתוך כמלא עיניו, הרהור מותר¹¹ כמו בערובו. והרא"ש סבירא לה דלאו ד"אלא ראהו" קאי רק אערובה ולא אצואה, ובעצואה ליקא רק אסור משום "מתניף קרוש", אם-כן קלא להרא"ש, דבתוך אחר אף-על-פי שרואה אותה מותר, משמע דגלי קרא דברשות אחרת לאו מתניף הוא; ומה דאסור בחצר (אחר) [אחר] לפניו כמלא עיניו הוא או משמע אחרת דרבנן, או גם מן התורה, דכל שרואה אותה לפניו כמלא עיניו, בכלל תנייה הוא ואסור. ולפי זה איכא חמרא להרא"ש, דכמלא עיניו אסור אף בהרהור מדרבנן, או מדאורזתא, דמלא עיניו מקום תנייה הוא. ולפי מה שכתוב בכרי חושב, הובא במשפצות-זהב שם, לא יתיה בזה חמרא להרא"ש. והנה המשפצות-זהב כתב שם עוד נפקא-מנה בין הרא"ש להרשב"א וזתו מקנה בסימן פא אות ד באשלי-אברהם, ולקף לא העמקתי: ג. צואה במקום גבוה עשרה או נמוך עשרה, הניו רשות אחרת. להרא"ש, אפלו רואה שרי, דלאו ד"אלא ראהו" לא קאי עולה, ולהרשב"א אסור בנוסף לעיל, ולכלי עלמא מהני בזה עצימת עינים כיון שהוא ברשות אחר, כן כתב המשפצות-זהב וקטם פה בהמגן אברהם סעיף-קטן ח, ושם חזו מנה ומשמע דדעתו להחמירו, ובמקום הדין יש להקל [דה"ח]. ואם צריך שיהיה רחב ארבעה, יחבא כפנים אם ירצה אותה; ד. צואה בחצר אחר ופחת פתוח, או צואה לפני פתחת אף-על-פי שרואה אותה, להרא"ש שרי ואף בליכא דלת, דלאו ד"אלא ראהו" לא קאי בכהאי גונא, ולא גרע ממה שכתבנו באות ג, ולהרשב"א אסור. ואפשר דביש דלת, גם להרשב"א מותר משמע דפתח פתוח כנעול ממי, עין שם, אף מדברי השלחן-ערוך לא משמע הכי, כמו שכתב המשפצות-זהב בעצמו, וכן כלל האחרונים סתמו בזה ולא חלקו; ה. צואה בעשית מותר, דבכספי תליא דתקנא¹², ומשמע מפורש רש"י והרמב"ם, דאפלו אם אין הצואה מקשה כלל כן מחצת זכוכית מפסקת ביניהם, זו היא הכספי, ולא דוקא שיקשה הצואה מכל צדדי. ואפלו לה"ב, הביאו הש"י סעיף-קטן ג, דמקום גבוה בעיניו פסחים על רחב ד' פסחים על ד' פסחים, במחצה לא בעיניו זה, וכל שיש הפסק בינו לצואה שרי¹³ וזהו הכספי ונדבריו פשוטים מאד. וצריך עיון על האליה רבה בסימן פו שכתב שם לענין משה גבוה עשרה שפסקת בינו לצואה, דבעיניו שיהא ממוזחם מגיעות לארץ מכל הצדדים, ולפי דברי הפריימגדים בגי' פשוט הוא דלא בעיניו רק בצד המפסיק בינו לצואה, [וצריך עיון¹⁴]. והנה, שעור רחב המחצה לא זכר הפריימגדים מאומה, ועין סימן פו במגן-אברהם סעיף-קטן ד, דאם המחצה כפית, בעיניו שיהא חוצצת מפנה לכלל, עין שם, ואם בשדה, לא זכר שעורה. ועין בנשמת-אדם כ"ג א' שהארץ בזה ודעתו, וכל שיהא רחב ארבעה

על התליעה בקרקע בכדי לגמר כל התפלה, נראה לי דאפשר דאין צריך לחזור לראש⁸ וכי בדיעבד יש לסמוך על דעת הרשב"א והתוספות ברכות כ"ב עמוד ב דבור המתחיל ממתין, דסביקא להו דאין צריך להרחיק כלל בין שקבר הוא עומד בתפלה, ואם-כן לא היה אז אגוס, אם לא שפסקטיקה עד שיכלו המים לכד היה השעור כדי לגמר פלה. ועין בבאור הלכה ולקמן בסימן צ סעיף כו במשנה ברוך שם. ומי שיש לו חלי המטפטף ממנו תמיד מירגלים, עין לקמן סימן פ במשנה ברוך:

א (א) צואת אדם. אפלו אין מגיע ממנה ריח רע⁹. ועין לקמן סימן פב: (ב) ארבע אמות וכו'. (ה) דכתיב "והנה מתניף קרוש", וקבלו תול' שפנתה

אעתיק בכאן הקדמה לסימן זה, ועקרה הוא מלשון הפריימגדים בסימן זה ובשאר מקומות, ולפעמים בשנוי לשון קצת כדי שיבאר היטב. אף באיזה מקומות ברוחי הדבר, שיהיה מסמכת לדינא גם לפי שארי פוסקים אחרונים:

וזה לשונו: בטרם שנבוא לבאר פה בסימן זה ובשאר מקומות העיקרים מענינים אלו, אקדים כאן הקדמה הכוללת הנצרך מאד לידע אותה, והוא: דע, דהר"ן צואה נחלק לעשרה דינים: (א) צואה מלאחרי ומצדדים. (ב) לפניו. (ג) במקום גבוה עשרה או נמוך עשרה. (ד) צואה בחצר אחר ופחת פתוח. (ה) צואה בעשית. (ו) צואה במים. (ז) ריח רע שיש לו עקר. (ח) צואה עוברת. (ט) דין מירגלים ועבט ונרף של רעי. (י) אשפה וצואת בקמה:

א. צואה מאחוריו או לא העדוין תוך ארבע אמות, אסור מן התורה לקרות קריאת שמע ולהתפלל ולדבר דברי-תורה [או לכוף שום ברכה, הרמב"ן בליקוטיו]. משום שנאמר "והנה מתניף קרוש", וכל תוך ארבע אמות תנייה של אדם הוא. ואם קרא במקום שראוי להסתפק ואחרי-כך מצא, חוזר וקורא¹⁰, כמו שנתבאר בסוף סימן עו, עין שם ב. צואה מלפניו, מרחיק מלא עיניו. ופליגי בזה הרא"ש והרשב"א: הירש"א סובר דלאו ד"אלא ראהו כף ערות דבר" קאי נמי אצואה; ולפי זה יש חמרא, דאפלו בחצר אחר, כל שרואה אותה אסור מן התורה כמו בערובו, וקלא אלבא דרשב"א, דחזין לארבע אמות, אף שהוא בתוך כמלא עיניו, הרהור מותר¹¹ כמו בערובו. והרא"ש סבירא לה דלאו ד"אלא ראהו" קאי רק אערובה ולא אצואה, ובעצואה ליקא רק אסור משום "מתניף קרוש", אם-כן קלא להרא"ש, דבתוך אחר אף-על-פי שרואה אותה מותר, משמע דגלי קרא דברשות אחרת לאו מתניף הוא; ומה דאסור בחצר (אחר) [אחר] לפניו כמלא עיניו הוא או משמע אחרת דרבנן, או גם מן התורה, דכל שרואה אותה לפניו כמלא עיניו, בכלל תנייה הוא ואסור. ולפי זה איכא חמרא להרא"ש, דכמלא עיניו אסור אף בהרהור מדרבנן, או מדאורזתא, דמלא עיניו מקום תנייה הוא. ולפי מה שכתוב בכרי חושב, הובא במשפצות-זהב שם, לא יתיה בזה חמרא להרא"ש. והנה המשפצות-זהב כתב שם עוד נפקא-מנה בין הרא"ש להרשב"א וזתו מקנה בסימן פא אות ד באשלי-אברהם, ולקף לא העמקתי: ג. צואה במקום גבוה עשרה או נמוך עשרה, הניו רשות אחרת. להרא"ש, אפלו רואה שרי, דלאו ד"אלא ראהו" לא קאי עולה, ולהרשב"א אסור בנוסף לעיל, ולכלי עלמא מהני בזה עצימת עינים כיון שהוא ברשות אחר, כן כתב המשפצות-זהב וקטם פה בהמגן אברהם סעיף-קטן ח, ושם חזו מנה ומשמע דדעתו להחמירו, ובמקום הדין יש להקל [דה"ח]. ואם צריך שיהיה רחב ארבעה, יחבא כפנים אם ירצה אותה; ד. צואה בחצר אחר ופחת פתוח, או צואה לפני פתחת אף-על-פי שרואה אותה, להרא"ש שרי ואף בליכא דלת, דלאו ד"אלא ראהו" לא קאי בכהאי גונא, ולא גרע ממה שכתבנו באות ג, ולהרשב"א אסור. ואפשר דביש דלת, גם להרשב"א מותר משמע דפתח פתוח כנעול ממי, עין שם, אף מדברי השלחן-ערוך לא משמע הכי, כמו שכתב המשפצות-זהב בעצמו, וכן כלל האחרונים סתמו בזה ולא חלקו; ה. צואה בעשית מותר, דבכספי תליא דתקנא¹², ומשמע מפורש רש"י והרמב"ם, דאפלו אם אין הצואה מקשה כלל כן מחצת זכוכית מפסקת ביניהם, זו היא הכספי, ולא דוקא שיקשה הצואה מכל צדדי. ואפלו לה"ב, הביאו הש"י סעיף-קטן ג, דמקום גבוה בעיניו פסחים על רחב ד' פסחים על ד' פסחים, במחצה לא בעיניו זה, וכל שיש הפסק בינו לצואה שרי¹³ וזהו הכספי ונדבריו פשוטים מאד. וצריך עיון על האליה רבה בסימן פו שכתב שם לענין משה גבוה עשרה שפסקת בינו לצואה, דבעיניו שיהא ממוזחם מגיעות לארץ מכל הצדדים, ולפי דברי הפריימגדים בגי' פשוט הוא דלא בעיניו רק בצד המפסיק בינו לצואה, [וצריך עיון¹⁴]. והנה, שעור רחב המחצה לא זכר הפריימגדים מאומה, ועין סימן פו במגן-אברהם סעיף-קטן ד, דאם המחצה כפית, בעיניו שיהא חוצצת מפנה לכלל, עין שם, ואם בשדה, לא זכר שעורה. ועין בנשמת-אדם כ"ג א' שהארץ בזה ודעתו, וכל שיהא רחב ארבעה

* ארבע אמות ממקום שפלה הרים. עין בנשמת-אדם כ"ג א' שכתב, דמקום שפלה הרים הוא רק מדרבנן, על-כן בדיעבד אין חוזר ומתפלל, עין שם; ומלבוש ופריימגדים

שער הציור

(ה) לבוש ופריימגדים:

הַלְכוֹת קְרִיאַת שְׁמַע סִימָן עַט

ביאורים ומוספים

5) ואנשים העומדים זה אצל זה, כתב במשנ"ב לקמן (סי' שסב ס"ק לח) שהם כמחיצה ונחשבים הפסק להתיר לדבר דברי תורה כנגד מקום שאינו נקי, והוסיף בשעה"צ שם (ס"ק כא) שמועיל אפילו אם יודעים שהעמידם לשם כך, ואותם אנשים העומדים סביב המקום המטונף, כתב הפתח הדביר (סי' פז ס"ק ב) שאסורים לומר דברי קדושה אף כשמחזירים את פניהם מהצואה, מאידך, בשו"ת הר צבי (א"ח ח"א סי' פו) הסתפק באופן זה אם הם נחשבים מחיצה גם לגבי עצמם, ונשאר בצ"ע. וראה מה שכתבנו עוד במשנ"ב להלן (ס"ק כג).

[ביה"ל שם]

הלפי דברי הפרי"מגדים הג"ל פשוט הוא דלא בעינן רק בצד הפסיק בינו לצואה, וצריך עיון⁶.

6) ולענין וילון המצוי בבתי חולים אינו מגיע תוך שלשה טפחים לקרקע, כתב הגרש"ז אויערבך (נשמת אברהם א"ח מהדו' תשס"ז, עמ' פו הע' ט 2), שמותר לאדם הנמצא מהעבר האחד של הוילון להתפלל, כל עוד לא מגיע אליו ריח רע מהצואה שבעברו האחר של הוילון. ואף על פי שאין וילון זה דין מחיצה המתרת, מ"מ נראה שנחשב כיוסו, כיון שלמעשה מכסה את הצואה או את העביט מעיני כל אדם. מאידך, דעת הגר"ש אלישיב (אבני חשן ח"ג עמ' שענה ובשו"ת ציץ אליעזר ח"ב סי' יא), שכיון שאינו מגיע תוך שלשה טפחים לרצפה, אין לומר דברים שבקדושה כאשר מעבר וילון יש גרף של צואה או מי רגלים.

[ביה"ל שם]

דכל שהיא רחב ארבעה טפחים תשיבה מחצה להחזיר קנגדה⁷.

7) ובשיעור גובה המחיצה, כתב לקמן (סי' פז ס"ג ד"ה מותר) שצריך שתהיה גבוהה עשרה טפחים.

[ביה"ל בהקדמה אות ו]

צואה פנים לאו כסוי הוי⁸.

8) כלומר במים צלולים, אולם במים עכורים, כתב במשנ"ב לעיל (סי' עו ס"ק כא) שנחשבים לכיוסו, ואם קרשו המים והפכו לגלד וכפור, כתב במשנ"ב לקמן (סי' פב ס"ק א) שיש לומר שנחשבים לכיוסו, ולענין שלג כתב (שם) שנחשב לכיוסו.

[ביה"ל בהקדמה אות ח]

ומתקרב"ם משמע, והפ"ח פסק כן, דאף מלפניו די בדי' אמות⁹.

9) בביאור מחלוקתם, כתב הפמ"ג (משב"ז ס"ק א בדין הח') שהב"ח סובר שחוף לארבע אמות אינו נחשב מחנהו ואינו אסור אלא מדרבנן, והם לא גזרו בצואה עוברת על יותר מארבע אמות גם כשהיא לפניו, ואילו הב"י סובר שכל מלא עיניו הוא מחנהו ואסור מדאורייתא, ועל כן גם בצואה עוברת אסור. וכתב המשנ"ב לעיל (סי' עו ס"ק ח) שלכתחילה יש להחמיר בכך.

[ביה"ל בהקדמה אות ט]

הא שותת וכל"שפן מארעא, מדבנן¹⁰.

10) ולגבי שותת, הביא במשנ"ב לעיל (סי' עו ס"ק כז) את דעת הגר"ח צאנזאר שמפקפק בזה. ואם ימתין עד שיפסיקו לשתות על רגליו יעבור זמן תפילה, צירף בביה"ל לעיל (סי' עח ס"א ד"ה יהיה) את דעת הגר"ח צאנזאר שכנגד מי רגלים שותתים אסור להתפלל מדאורייתא, והחמיר שלא יתפלל.

[משנ"ב ס"ק ז]

נראה לי דאפשר דאין צריך לחזור לראש⁸.

8) לגבי מי שעומד בתפילה והפסיק כדי לעשות צרכיו, ועל ידי זה שהיה כדי לגמור את כולה, כתב בביה"ל לקמן (סי' צב ס"ב ד"ה יותר) שלכל הדעות חוזר לראש.

סימן עט

מי שנודמן לו צואה בשעת קריאה

[משנ"ב ס"ק א]

אפלו אין מגיע ממנה ריח רע¹.

1) ואם מחזיק בידו או על בגדו דבר שנודף ממנו ריח טוב, כדי להתגבר על ריח רע היוצא ממנו, כתב בשו"ת מהרש"ם (ח"ב סי' לח) והביאו בשו"ת מנחת יצחק (ח"ח סי' ט) שאם הריח הטוב גובר על הריח הרע הרי זה מותר בתורה ותפילה. וכן כתב הבן איש חי (שנה א פ' בא אות כח) שאם יש ריח רע המעכבו מללמוד יכול לשרוף שם איזה דבר שריח העשן שלו מבטל את הריח הרע, ומותר ללמוד שם. מאידך, השלמי צבור (מהר"י אלגאזי, דיני נטילת ידים שחרית ס"ח עמ' כב) כתב שלא מועיל להעביר ריח רע על ידי בשמים, כיון שאין זה נקרא 'מחניך קדוש'. והגר"ח קניבסקי (אשי ישראל בסוף הספר תשובה עב) הורה שיתכן שלא יועיל לבטל ריח רע של צואה על ידי בושם, כיון שאין זה נחשב אלא כסתוימת האף.

ולגבי חולה שיש פתח בבטנו ותלוי שם כיס שלתוכו יוצאת הצואה, דעת הגרש"ז אויערבך (שולחן שלמה ערכי רפואה ח"ב עמ' רל הע' ג) ושו"ת מנחת יצחק (ח"ו סי' יב) שלאחר שינקה את המקום ויכסנו יכול ללמוד תורה ולהתפלל, אף על פי שלא ימלט מריח רע כיון שבכיס יש צואה. ובשו"ת שבט הלוי (ח"ג סי' יז) כתב, שכדי שלא יתבטל מתורה ותפילה יש להקל שישים בושם המבטל את הריח הרע.

[ביה"ל בהקדמה אות א]

ואם קרא במקום שראוי להפסיק ואחר"כ מצא, חוזר וקורא².

2) ואם קרא והלך מבלי לבדוק ואינו יכול לחזור ולבדוק, כתב לעיל (סי' עו ס"ח ד"ה קרא) שהפמ"ג נשאר בצ"ע בזה, והישועות יעקב (סי' ב) מסיק להלכה שאם הוא מקום שיש בו חזקת צואה כגון אשפה, יש להחמיר שיחזור ויקרא, אבל במקום שאין בו חזקת צואה, אינו חוזר וקורא.

[ביה"ל בהקדמה אות ב]

דחזן לארבע אמות, אף שהוא בתוך קמלא עיניו, הנהו מותר³.

3) ולענין שמיעת ברכה מאחר כדי לצאת בה ידי חובה מדין 'שומע כעונה', כתב במשנ"ב לעיל (סי' עח ס"ק כט) שאינו מועיל, כיון שהוא עצמו לא יכול לענות.

[ביה"ל בהקדמה אות ה]

דבכסוי תליא דתקנא⁴.

4) ועל ידי כסוי הצואה נחשב מחניך לקדוש, אבל אם מכסה את עצמו בסדין, כתב בשו"ת שלמת חיים (סי' צז) שכנראה שאינו מועיל, כיון שאין מחנהו קדוש.

[ביה"ל שם]

דכל שיש הפסק בינו לצואה שרי⁶.

הַלְבוּשׁ קְרִיאַת שְׁמַע סִימָן עַם

ביאורים ומוספים

כַּרְפֵּת הַשְּׁלִיחַ-צְבוּר, וְאָסוּר לְהִיט צוֹאֵה לְפָנָיו⁽¹⁷⁾.

[משנ"ב ס"ק ב]

וְקָבְלוּ תַזְוִל שְׁמֹנֶה שָׁל אָדָם הוּא ד' אַמּוֹת⁽¹¹⁾.

16) וכן לענין העומד כנגד ערוה, כתב לעיל (סי' עה ס"ק כט) שאין חבירו יכול להוציאו מדין 'שומע כעונה', כיון שאינו יכול לענות בעצמו. אמנם לענין הנצרך לנקביו, הסתפק בביה"ל לקמן (סי' קד ס"ו ד"ה ויהיה) אם יכול חבירו להוציאו מדין 'שומע כעונה', כיון שלמנהגינו 'שומע כעונה' לא נחשב כדיבור ממש, עיין שם.

11) וביאר הלבוש (ס"א) שכיון שארבע אמות של אדם קונות לו בכל מקום, כגון לענין מציאה או גט או שבת, על כן הן נחשבות כביתו ורשותו שהוא חונה בהם. ובטעם שיעור זה כתב השו"ע הרב (ס"א), שארבע אמות הן מקומו של אדם כשישכב ויפשוט ידיו ורגליו.

[משנ"ב ס"ק ה]

כְּתֹב הַמְגֵן-אֶבְרָהָם דְּדִינּוּ כְּלָפְנָיו, וְאֵלֶּיהָ רָבָה כְּתֹב דְּדִינּוּ⁽¹²⁾ קָמֵן הַצְּדִיקִין וְסָגִי קִדְ' אַמּוֹת⁽¹³⁾.

17) ולענין ציבור שהתפללו במקום שיש לחוש בו לצואה ולאחר חזרת הש"ץ מצאו שם צואה, כתב בשו"ת התעוררות תשובה (ח"א סי' נו) שיחזור הש"ץ מיד ויתפלל שוב בקול רם והציבור יתפללו עמו.

[משנ"ב שם]

וְכֵן בְּכַרְפֵּת קְרִיאַת שְׁמַע⁽¹⁸⁾.

12) ולגבי צואה עוברת, כתב בביה"ל לעיל (סי' עו ס"א ד"ה העבירו) שבצירוף דעת הפוסקים שצואה עוברת דינה קל יותר, יש להקל בצדדים שלפניו כדעת הא"ר.

18) ואם שהה כדי לגמור מתחילת 'יוצר אורי' עד 'גאל ישראל', כתב לעיל (סי' סה ס"ק ה) שיחזור מתחילת הברכה.

[משנ"ב ס"ק ח]

יֵשׁ אוֹמְרִים דִּלֹּא יַעֲנֶה אָמֵן כְּשֵׁי שׁ צוֹאֵה מִפְּסִיקַת בֵּינֵיהֶם⁽¹⁹⁾.

13) ולענין צדדים שלפניו, הביא לקמן (סי' קב ס"ק טז) שנחלקו המג"א והא"ר בדין זה, שדעת המג"א שאף בהם אסור לעבור ולעמוד לפני המתפלל, ואילו דעת הא"ר שכיון שאינם ממש לפניו, מותר לעבור ולעמוד בהם לפני המתפלל. אך לא הביא שם את דברי החיי אדם שמה שרואה בלא הטיית הראש לצדדין לכל הדעות נחשב כלפניו.

[משנ"ב שם]

דְּצִרְיָה לְזָהָר מֵאֵד בְּשַׁעַת קְדוּשָׁה לְכָנֶה כְּחֻבּוֹת⁽¹⁴⁾ וכו', עֲלֵיו הַכְּתוּב אוֹמֵר "וּבְבִיבְרָה הַזֶּה תִּתְּרִיכוּ יְמֵי"ם⁽¹⁵⁾.

19) וכן אם עבודת כוכבים או עובד כוכבים מפסיקים בינו לבין עשרה אנשים שאומרים קדיש, כתב שם (סי' סה) שלא יענה אמן.

[משנ"ב ס"ק יא]

וְגַם שֶׁהוּא רֹחֵב ד' עַל ד' טְפָחִים⁽²⁰⁾ וכו', כִּי יֵשׁ פְּלִגְמַת הָאֶתְרוּגִים כְּזֶה⁽²¹⁾.

14) ומשום כך כתב לקמן (סי' תכו ס"ק כא) שמי שאינו יכול לקדש את הלבנה בחוץ מחמת שהמקום אינו נקי, יקדש בביתו דרך חלון.

20) שיעור זה הוא רק לגבי צואה, אבל לגבי מי רגלים, כתב התהלה לדוד (ס"ק א) שכיון שאיסורם רק מדרבנן, יש להקל בהם שאין צריך רוחב ארבעה טפחים.

15) ואם אינו נזהר בכך, כתבו הגר"א (אמרי נועם ברכות כד, ב ד"ה כ"י) והשו"ע הרב (סי' פה ס"א) שנענש בכרת, ועליו הכתוב אומר (במדבר טו לא) "כי דבר ה' בזה וגו' הכרת תכרת". ובביה"ל לקמן (סי' פג ס"ה ד"ה אין) הוסיף שראה במי שזולזל והיה לו חדר מיוחד להתפנות בו והיה ריח רע בכל החדר, ושם קבע את ספריו, שנענש שבנו יצא לתרבות רעה ובכך התחלל גופו על הבריות.

[משנ"ב ס"ק ז]

דְּהַי קָאָלוּ מִתְּפַלֵּל כֹּל אֶתְד עֲתָה לְעַצְמוֹ⁽¹⁶⁾ וכו', לַעֲנוֹת אָמֵן עַל

21) ונחלקו בכך הבי"ח והט"ז (ס"ק ג), שדעת הבי"ח שצריך שיהיה רחב ארבעה על ארבעה טפחים, כשם שלענין שבת רק כשרחב ארבעה על ארבעה טפחים נחשב לרשות היחיד, אבל הט"ז כתב שאין ראייה משבת, שכן שם צריך להחשיבו כרשות ולכן צריך ארבעה על ארבעה טפחים, אבל כאן די בהפסק, ואין צריך לכך ארבעה על ארבעה טפחים.

באר הגולה קיב

ג ירושלמי ו' ע"ד
ד רמב"ם פרק ג
מהלכות קריאת שמע
ה בכלי שם
ו הק"א ש שם

הלכות קריאת שמע סימן עמ

לו חלי שאינו מרים, צריך להרחיק ארבע אמות ממקום שיכלה הרים למי שמריח. *ומלפניו צריך להרחיק (ג) *מלא עיניו. (ד) *אפלו (ה) בלילה *או שהוא סומא (תשובת הרשב"א סי' קסח וכו' בשם הר"ם) *שאינו רואה אותה, צריך להרחיק עד מקום שאינו יכול לראות ביום. *וְאֵם הוּא מַצְדוֹ (ה) דינו (ב) כמלאחצרי: הגה שליח צבור המתפלל, וצוּאָה בבית הנקנס או בבית שמתפלל שם, אפלו הוא לאחצרי בכל הבית, צריך לשחק (ו) *עד שיוציאנה, מאחר שמוציא רבים (ז) ידי חובתו, (ח) ואי אפשר שלא יהא אחד מן הקהל *בתוך (ט) ארבע אמות של (א) הצוּאָה (הגהות מרדכי החדשים פרק מי שמתו). ועין לקמן סוף סימן צ (ועין לקמן סימן פז בדיון צוּאָה בבית): ב (י) הַיְתָה (יא) בְּמִקוֹם גְּבוּהָ (ד) עֲשֶׂרָה טַפְחִים או נמוך עֲשֶׂרָה, 'או שְׁהִיְתָה בבית

באר היטב

אעפ"י שהצוּאָה מפקקת ביניהם ובין הש"ץ וכולם להתזיר פניהם. מיהו בסי' נה סעיף כ כתב "א דלא יענה אמן כשיש צוּאָה מפקקת ביניהם. וכתב ט"ז דבמרי גללים שפיר יש להתזיר כשיחזיקו כל הקהל מהם ד"א ע"ש, ומ"א כתב דאם הוא בפסוקי דזמרה דאינו מוציא "ח מפר לש"ץ לומר כדרכו אם הוא חוץ לד"א ממקום שקלה הרים ע"ש: (ד) "טַפְחִים. והוא דאיכא רחב ד' טפחים על ד' טפחים דהרי מקום חשוב, ב"ח, וט"ו חולק עליו וכו' דאעפ"י שאינו רחב ד"ט הרי

יש להתזיר לעשות לו כגון סביב אברו והגדים העליונים יהיו נקיים, ויבטל הכוונה ותפול ובשעת השפת מירגלים יפסיק ואח"כ יתפלל, וזוהי שלא הצורך לטפס בשעת שהתחיל להתפלל ואעפ"י שיוצא שבתוך תפלתו יצטרף לטפס, תשובת רמ"א סימן צח, מ"א: (א) בלילה. דבעינן מניח קדוש, אבל בעונה בראיה פליא מלתא, ע"ל סי' עה סעיף ו ועין ב"ח וד"ק: (ב) כמלאחצרי. וצריך שלפניו כלפניו דמי, מ"א: (ג) הצוּאָה. משמע דאם שום אדם אינו יושב בתוך ד"א של הצוּאָה מטר להתפלל

באר הגולה

משמע שהוא מדאורחא: * ומלפניו צריך להרחיק וכו'. עין בספר אדם שקכת דלהרשב"א הוא מדאורחא, ד"ל וראה כה ערות דבר"א קא נמי אצוּאָה לדירה, ומלי הכתוב בראיה, אבל להרא"ש לא הרי רק מדרבנן. ובפרי מגדים מספק בזה להרא"ש. ומהפגן אברקם בסעיף קטן א וכן מהפיר תדש ושאר אחרונים שהוכחו באשל-אברהם סעיף קטן א משמע דאף להרא"ש הוא מדאורחא, עין שם. ומכל מקום אף אי נימא דהוא מדאורחא, אין מחייב להתרחק כמלא עיניו רק אי ידע שיש לא צוּאָה אר"ע-פי שאין רואה אותה בעיניו, מה שאין כן בספק, ויש מחמירין אם הוא מקום שראוי להסתפק, עין בזה לקמן סימן פא ובמשנה ברורה שם: * מלא עיניו. ובהו אין צריך ממקום שקלה הרים, אלא כיון שאינו יכול לראותה הרי מתנהו קדוש (הגר"ז): * או שהוא סומא. פשוט דסומא צריך לשער בכמלא עיניו דאדם בינוני. ושאר אנשים בלילה שאינו רואה, לכאורה צריך כל אחד לשער לא ראתו של יום, אם יש לו ראייה גדולה או טמנה. ועין דע עוד, דלענין צוּאָה לכלי ראיית לא מהני התנות פנים לחוד בלא גופו שיהא זה נחשב כמו צוּאָה לאחצרי; לא מבני לדיעת ט"ו ושאר אחרונים לעיל בסוף סימן עה דגם בעונה לא מהני זה וכלי שכן בצוּאָה, ובאפלו לדיעת הבית יוסף הדריה מהני שם התנות פנים לחוד, וכמו שקכת ספר-מגדים, שאני התם דצצימת עין גס'סין מהני לדירה, מה שאין כן בענינו דצצימת עין וסומא אסור, גם זה אסור, כמבאר להמעין שם דלהבית יוסף שקילין הם צצימת עין והתנות פנים: * עד שיוציאנה. עין במשנה ברורה במה שקטבנו דאם עוסק עמה בפסוקי דזמרה; לכאורה הוא הדין אם הש"ץ עוסק בקריאת שמע ובכריתיה אין להשמיעו, דהרי אין אנו נוהגין עמה להוציא בזה ידי חובה. ואף אם נדפשו שהוא לאחרי בתוך ד' אמותיו, ומסתמך על לא יוכל לגמר הכרית קדם הסוף ולענות אמן על כרית הסוף, מה אכפת להסוף בזה, הלא צריך לאמר הכרית והקריאת שמע כשכיל עומד, ואינו דומה לתורת הש"ץ בזמננו, שעקרה נתקם בשכיל הצבור וכתובות בסיומן כד סעיף ד. ואין ראייה ממשגן אברהם להפך ממה דנקט דזקא פסוקי דזמרה, דהוא קאי להמקומות שנהגין להוציא ידי חובה בכרית קריאת שמע, לזה קאמר פסוקי דזמרה, ובהו אין תנן להוציא ידי חובה, כדמבאר בלשנה עין שם בדבריו דהו עקר טעם שלו, ואם כן בזמננו הוא הדין קריאת שמע ובכריתיה, וצריך עיון. וליענין מירגלים אם נדפשו בעת קריאת שמע ובכריתיה חוץ לד' אמותיו של הש"ץ, בודאי יש להקל שלא להזיירו וכדלקמיה: * בתוך ארבע אמות של הצוּאָה.

משנה ברורה

של אדם הוא ד' אמות⁽¹⁾, ואם יגיע ריח רע מהצוּאָה בתוך ד' אמותיו הרי אין כל מקום חנייתו בקדושה: (ג) מלא עיניו. עין בפרי מגדים שקכת, דלהרשב"א דזקא דבור אסור בתוך כמלא עיניו, אבל להר"ה בדברי-תורה מטר אם הוא חוץ לד' אמות ממקום שקלה הרים; ולהרא"ש יש לעין בזה, דאפשר דאסור מן התורה או מדרבנן, עין שם: (ד) אפלו בלילה. ע"כ (ב) אסור לאמר אפלו בלילה קריאת שמע או שאר כל דבר שבקדושה לפני הבתים, כי דרך להיות שם צוּאָה, וכל-שכן בחצר: (ה) דינו כמלאחצרי. ומכל מקום כמתחלה (א) יזהר לילך כדי שיהיה הצוּאָה מלאחצרי, ואז סגי כדי אמות, ואם אי אפשר רק בטרחה יתרא, סגי גם לצדדין כדי אמות כמו מלאחצרי; והני מלי צדדין ממש, אבל צדדין שלפניו כגון רין שטאקין סרוחים הנמשכים לארץ הרחוב וכהאי גוונא, כתב המגן אברהם דינו כלפניו, ואלה רבה כתב דינו⁽²⁾ כמן הצדדין וסגי כדי אמות⁽³⁾. וכתב החי"א דמה שרואה בלא הטיה ראשו לצדדין, לכלי עלמא דינו כלפניו. עוד כתב, דצריך לזהר מאד בשעת קדוש לבנה ברחובות⁽⁴⁾, ש"רין שטאקין סרוחים נמשכין לארץ הרחוב מצדדין, שאפלו הם ברחוק ד' אמות הרי נמשכין גם מלפניו ואסור כמלא עיניו, וכל-שכן שצריך להרחיק ד' אמות ממקום שקלה הרים, ומוטב שלא לקדש כלל. ותנוקה מלהזכיר דברי קדושה במקום שאינו נקי, עליו הכתוב אומר "ויברך ה'ה תאריכו ימים"⁽⁵⁾: (ו) עד שיוציאנה. ואם על-ידי-יה שעה השלישית צבור כדי לגמור פלה, ולא הנה בתוך ד' אמותיו, (ז) לא יחזר לראש: (ז) ידי חובתו. ורצה לומר, דהרי כאלו מתפלל כל אחד עמה לעצמו⁽⁶⁾, ואף (ח) דאין נוהגין שכל יחיד יחיד מתפלל לעצמו, מכל מקום הלא צריך כל יחיד יחיד לענות אמן על ברכת השלישית צבור, ואסור להיות צוּאָה לפניו⁽⁷⁾. ואם הש"ץ

(1) אמן, מטר לו לאמר כדרכו, אם הוא חוץ לד' אמותיו ממקום שקלה הרים, ואם הוא בתוך ד' אמותיו צריך לשחק, ואפלו אם שעה כדי לגמור פלה (1) אינו חוזר רק למקום שפסק, וכן (ח) בכרית קריאת שמע⁽⁸⁾. אבל (ט) בקריאת שמע ובתפלה בלחש, השוהה כדי לגמור פלה (י) מראש התפלה של הצוּאָה, מטר להתפלל, ואף-על-פי שהצוּאָה מפקקת ביניהם ובין הש"ץ וכולו להתזיר פניהם כדי שלא יהא לפניהם, דאסור כמלא עיניו. מיהו, בסיומן נה סעיף כ כתב: יש אומרים דלא יענה אמן כשיש צוּאָה מפקקת ביניהם⁽⁹⁾, ועין שם מה שכתבנו בזה: (ט) ארבע אמות וכו'. ורצה לומר, ממקום שקלה הרים. ואם תינוק השתיין מים בבית הנקנס, גם-כן ישחק השליש צבור וימתין עד שישילו בקו מים או יכסוהו או ירחיקו כל הקהל מהו (יג) ד' אמות "ט"ו ופמ"ג ודה"ח. ועין מה שכתבנו בבאור הלכה, דאם המירגלים היו חוץ לד' אמות של הש"ץ, אפשר דיש לסמוך על סברת המקלים שאין צריך להזיירו; ומכל מקום יראה הקהל להתרחק או לכסות או להשיל מים, דאי לאו הכי לא יוכלו לענות אמן: ב (י) היתה וכו'. והוא הדין להפך, (יג) אם הוא היה עומד על המקום הגבוה והצוּאָה מנח למטה בארץ. ועין לקמן סימן פו במשנה ברורה בדיון אם היה שוכב על משה גבוה עשרה ותחפיה או לפניו עומד גוף של רעי, ועוד ענינים השייכים לסעיף זה: (יא) במקום גבוה וכו'. וגם שהוא רחב ד' על ד' טפחים⁽¹⁰⁾ דהו מקום חשוב. וברע"ב אם לא היה רחב ד' על ד', גם-כן אינו צריך לחזר ולהתפלל רק בתורת נדבה, יש פי פלגת האחרונים בזה⁽¹¹⁾ ודה"ח:

שער הציון

(3) ט"ו ועין פרי מגדים: (א) אחרונים: (ב) פרי מגדים נשאר בזה בצריך עיון: (ג) עלת תמיד ואלה רבה: (ד) מגן אברהם: (1) בסיומן נג במגן אברהם: (ח) לעיל בסיומן סה במשנה ברורה ובבאור הלכה ע"ש: (ט) דרך החיים: (י) בסיומן סה ע"ש: (יא) מגן אברהם: (יג) ונראה לי דאף אם מפסיקים בין הקהל והש"ץ אין לחש בזה להתקיר כהמש"אומרים דימין נה סעיף כ, ונקרוב אלי דגם המש"אומרים הנזיל מודים, וכמו שקכתו בבאור הלכה שם: (יג) חיי אדם ומאמר מרדכי: